

Slovenski dom

Poština plačana v gotovini
Spedizione in abbonamento postale

Prezzo - Cena Lir 0.50

Štev. 115

V Ljubljani, v petek, 21. maja 1943-XXI

Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 1090

Dva parnika potopljena, tretji poškodovan

Torpedna letala uspešno napadla ladijski sprevoz

Vojno poročilo št. 1090:

Italijansko uradno vojno poročilo pravi: Naša letala so uspešno nadaljevala napade proti ladijskemu sprevozu, ki je plul vzdolž alžirske obale. Dva parnika srednje tonaže sta bila zadeta od torpedov in ju je treba smatrati za potopljena, dočim je tretji za 10.000 tonami hudo poškodovan.

Luke v Sfaxu, Oranu in Džidželju so bile učinkovito napadene po osnih bombnikih.

Nekoliko žrtev in lahko škodo so povzročili v Trapaniju in v okolišu Campidana (Cagliari) sovražni letalski oddelki, ki so se zapletli v resen boj z italijansko-nemškimi lovci ter izgubili pri tem 13 letal.

En štirimotorni so razen tega pokončale protiletalske baterije v zraku nad Sicilijo.

Močne zavezniške letalske izgube nad Sicilijo in Sardinijo

Italijanski in nemški lovci sestrelili 14 bombnikov — Uspešen letalski napad na Oran — Na vzhodu miren dan — Nemška letala bombardirala London

Hitlerjev glavni stan, 21. maja. Nemško vrhovno poveljstvo je večer objavilo tole uradno vojno poročilo:

Na vzhodnem bojišču je večerjšnji dan potekel v splošnem brez posebnih dogodkov.

Na obalnem področju Sicilije in Sardinije je uničilo letalstvo skupno 14 italijanskih lovcev 14 sovražnih letal.

Nemška bojna letala so preteklo noč napadla Oran. Bombe so povzročile velike požare v pristaniških napravah.

V večeršnjih opoldanskih urah so metali ameriški bombniki iz velike višine bombe na kraje

na severnonemškem obalnem ozemlju. Prebivalstvo je imelo izgube, nastala je tudi deloma znatna škoda na poslopih, predvsem v Flensburgu. Lovci in protiletalsko topništvo z morja so sestrelili 14 štirimotornih bombnikov. Pet angleških letal je preletelo zadnjo noč severno državno ozemlje.

Letalstvo je bombardiralo v noči na 20. maj ponovno posamezne vojaške cilje v Londonu in ob angleški obali Rokavskega preliva. Eno letalo pošlo v gore.

V času od 11. do 20. maja so nemške lahke pomorske oborožene sile sestrelile 13 sovražnih letal.

Iz »Odredbenega lista« fašistične stranke

Neoznačen kraj, 21. maja. s. Odredbeni list fašistične stranke poroča: Tajnik fašistične stranke prevzame neposredno in osebno vojaški urad za pristupitev bojevnikov na podlagi njihovih vojaških zaslug v urade, organizacije in med hierarhijo zaradi postopne nadomestitve tistih, ki niso imeli te časti, da bi služili domovini z orožjem, ter Urad za podpiranje in zaščito bojevnikov in njihovih družin. Ostale pristojnosti so bile takole porazdeljene:

Podtajnik Alessandro Tarabini (disciplina, uprava, osebe, U. N. U. C. I. vojne družbe, društva, ki so podrejena fašistični stranki) bo opravljal delo člana Narodnega direktorija Giuseppe Gabela za vojaška in njim podrejena društva. Podtajnik Alfredo Cucco (tisk, propaganda, Zavod za fašistovsko omiko, ženski fašizmi in Zveze za plovbo). Šola fašistične mistike in Razstav revolucije spadata v delokrog I. N. C. F. a. Prevzela bosta posle člana Direktorija, in sicer Luigi Molino za tisk in propagando, Sergij Nannini pa za ženske fašije. Podtajnik Leonardo Cana (gospodarska in socialna vprašanja, avtarkične pobude, korporacije, sindikalna združenja, bojevnika društva, Zavod Nastro Azzuro) bo opravljal posle člana Narodnega direktorija Luigija Emanuela Gianturca za bojevnika društva. Podtajnik Renato Della Valle: na razpoložljivost strankinega tajnika. Nadzorstvo in vzporeditev dopolnjenosti in športne delavnosti (O. N. D. — C. O. N. I. — C. A. I. — in podobne ustanove). Službo za onstranarske dežele član Narodnega direktorija Fernando Feliciani (glavni podpoveljnik G. I. L. a.). Član Narodnega direktorija Franz Pagliani (podtajnik G. U. F. a.). Načelnik tajnikovega kabineta, fašist Guglielmo Montani, rojen

v Udinih 1896, član fašistovske stranke od leta 1919, skvadrist, ki se je tudi udeležil pohoda na Rim, podpolkovnik bersaljerjev, svetnik prostovoljske milice, prostovoljec in vojni pobabljenec, odlikovan s srebrno in bronasto kolajno za vojaško hrabrost, doktor prava, bivši tajnik fašija v Molinelli, bivši zvezni podtajnik v Bologni, prefekt v Regnu, načelnik pisarne zveznega tajnika v Bologni; fašist Cristiano Pocarilo, rojen v Grassanu (Matera) leta 1904, vpisan v stranko 1920, skvadrist, udeležene pohoda na Rim, topničarski častnik prostovoljske milice, prostovoljec v italijanski vzhodni Afriki, vojak v sedanji vojni, doktor ekonomskih in trgovskih ved ter prava, bivši član zveznega vodstva v Tripolisu, bivši zvezni tajnik v Tarantu, načelnik glavnega stana G. I. L. a.; fašist Alessandro Scala, rojen v Milanu (Messina) leta 1894, vpisan v stranko 3. marca 1925, polkovnik kr. vojske, ki je prišel iz glavnega stana, vojni prostovoljec, vojak v prejšnji svetovni vojni, v španski in v sedanji vojni, trikrat ranjen, dvakrat odlikovan s srebrno in enkrat z bronasto kolajno, dvakrat s križcem za vojaško hrabrost ter z železnim križcem prve in druge stopnje, bivši načelnik glavnega stana naskakovalne divizije »Littorio«, oklepne divizije »Littorio« in intendanca A. S.

Ustanavlja se Zveza italijanskih bojevnih fašistov v Albaniji s sedežem v Tirani.

Duce je zaupal funkcijo zveznega tajnika v zgoraj omenjeni zvezi fašistu Giuseppe Tizziraniju, roj. 1898, vpisanemu v stranko od 11. aprila 1921, skvadristu, udeležencu pohoda na Rim, majorju alpincev, vojaku iz prejšnje svetovne vojne in bivšemu tajniku v Rovigu in Padovi.

Blesteči zgledi nepopisnega junaštva italijanskih skvadristov na vseh bojiščih

Rim, 20. maja. s. Poveljnik glavnega stana prostovoljske milice je podal Duceju naslednje poročilo:

Duce! V teh dneh se premeščajo z Balkana in drugih področij, kjer so opravljali svojo nalogo skvadristovski bataljoni Milano, Tevere, Toscana, Vespre, Emiliano in Nizza, ki so v mnogo mesecev trajajočih bojih in naporih, ki so jih prenesli vedno z mladostnim duhom, dali potrdilo večno revolucionarnega duha stare straže. Z zgledom, ki ga je bil dal v grško-albanski vojni 7. bataljon skvadristov iz Milana, ko je pri 21. kilometru Drimove doline doprinesel svetel dokaz svoje napadalnosti in svoje odpornosti, si je moštvo straže pridobilo predpravo, da jih vvrste med organe ude na operativnih bojiščih.

Sprito te notranje pobude moram poudariti delo, ki so se mu skvadristični bataljoni posvetili že pred dvajsetimi leti. Ti veterani, ki najzvestejše služijo Vam in fašistični stvari, so bili vredni časti, ki jim je bila izkazana: Služili so z orožjem domovini, služili so ji na zahrbnem bojišču, kjer veri bolj ko pa orožju uspe premagati in odstraniti skrite grožnje nenadejanega in vztrajnega sovražnika. Skvadristi bataljonov, ki se zdaj premeščajo, so bili zgled zaradi svojega nedopovedljivega vedenja, zaradi svoje politične tenkočnosti in zaradi svoje bojne gorečnosti.

Poveljstva velikih oddelkov, ki so jim bili pod-

rejeni, politične in upravne oblasti na zasednem ozemlju, so hotele večkrat izpričati in povedati drugim oddelkom in civilnemu prebivalstvu, da je legendarni skvadrist bil v vseh primerih, tudi v najtrših, povsem na višini svojih starih izročil. Ni še mogoče podati najmanjšega pregleda bojnih dejanj, ki so jih bili opravili skvadristični bataljoni. Prvi štirje, ki so bili uvrščeni v skupino, so nastopali na obrežnem pasu in v neposrednem zaledju Dalmacije. V najštevilnejših spopadih s partizanskimi tolpmi in podtalnimi elementi so vedno dokazali svojo premoč, premoč verujočih, pripranih in neodstopnih.

Med celotnimi širokopoteznimi očistevalnimi nastopi so bile večje in manjše operacije in ti nastopi so rodili znatne uspehe ter prizadejali partizanom zelo velike izgube. Postopno normalizacijo političnega položaja v Dalmaciji je treba pripisovati v veliki meri neposrednim in nezlomljivim nastopom skupine skvadrističnih bataljonov, ki se je izkazala za zdrav in prožen organizem, ki ima dobre poveljnike in ki je vedno pripravljen poseči vmes v kraji, ki jih ogrožajo uporniki. Bataljona »Milano« in »Nizza« sta nastopala v Sloveniji in sta odkrila podzemne jame in skrivna podzemna obveščevalna središča, ki so jih močno branili partizani. Vedenje skvadristov v erditi gverili, ki je zahtevala samoopovedi in žrtev, katere tembolj občutijo vojaki, ki niso več mladi in ki imajo skoraj

Poročilo finančnega ministra o državnem proračunu

Fašistična vlada bo skrbela za popolno socialno pravičnost na finančnem področju

Rim, dne 21. maja 1942. s. Pod predsedstvom predsednika senata grofa Suarda so se večer zbrali odbori za finance, za zunanje zadeve, za vrednostno izmenjavo, za poljedelstvo in za korporativno gospodarstvo, da bi preučili ter odobrili splošni obračun za leto 1940-41 (poroč. Flora) ter proračun dohodkov in stroškov za l. 1943-44 (poroč. Medolaghi).

Navzočni so bili državni, finančni in korporacijski podtajnik. Razprave se je udeležil senator Federico Ricci, ki je postavil nekaj splošnih pripomb k proračunskemu predlogu in predlogu izdatkov, ozirajoč se na izenačenje proračuna, na postopek s posojili, na stroške oseba in iznos dohodkov, ter se tudi bavil z novimi ukrepi glede ureditve borz. Silvio Crespi je orisal okvir državnih finančnih potreb in opomnil, da je varčevanje vir državnih dohodkov, ter se zavzemal za večjo svobodo za vse industrijske in trgovske panoge. Potem je govoril senator Flora, ki je zagovarjal ponovno objavo statističnih dokazil glede gospodarstva in denarstva. Nato je spregovoril finančni minister, ki se je povrnil zlasti k izjavam, podanim že 17. aprila t. l. v zbornici fašijev in korporacij glede finančne politike vlade, ki se bo v bistvu držala glavnih smernic, a glede katere bo treba ponovno preučiti sredstva za udeležitev, ker se s trajanjem vojne počasi spreminjajo določene razvojne meje in se pojavljajo novi gospodarski in finančni zapleti. Potem je omenil, da je treba stroške, ki niso nujno potrebni, omejiti v prid vojske, ter navajal številke glede znižanja v proračunih in se pridružil sodbi poročevalca senatorja Flore, da so te številke se zmeraj visoke. Dodal je še podatke o zvišanih dokladah, ki so bile določene v teku preteklih treh proračunskih let. Nato je govoril o zvišanih dohodkih, ki bodo verjetno potekali iz fiskalnih ukrepov, določenih meseca aprila. Ti ukrepi, v zvezi z drugimi, ki jih še pripravljajo, imajo namen urediti proračun za leto 1943-44, in sicer za običajno upravno življenje (z izključitvijo izrednih vojnih izdatkov). Tako ureditev v četrtem, kočljivem vojnem proračunu, bi imela nedvomno veljavo, bodi kot bistveno sredstvo za doseg določenega cilja, bodi kot splošni izraz finančne volje vlade.

Ukrepi, ki jih pripravljajo in ki zadevajo preureditev davkov na široki podlagi ter jih bo lažje izvesti zaradi novih dopolnitev plač in skorajšnjih zvišanih dohodkov, bodo spravili v sklad fiskalne in socialne zahteve ter upoštevati stroške za najnujnejše življenjske potrebe. Na drugi strani pa bodo novi fiskalni dohodki pomagali k ustavitvi denarnega obtoka in zato zaščitili kupne možnosti slojev z določenimi dohodki, ker se bodo tikali zlasti tistih potrošnikov, ki imajo višje dohodke zaradi vojnih razmer.

Minister je potem navedel uspehe tekočega proračunskega leta 1942-43, ki so se pokazali v prvih desetih proračunskih mesecih, to je do preteklega 30. aprila. Podal je sliko o stanju državnih blagajne do 31. marca ter navajal ukrepe, ki so jih sprejeli zlasti glede višjih davkov, omenil je nato verjetno potrebo gotovine za prihodnje finančno leto 1943-44. Govorec o obtoku denarja in o okolnostih, ki vplivajo nanj, je podčrtal poseben položaj, ki se je začel od druge polovice l. 1943 dalje. Nato je podrobno navajal ukrep o razdelitvi nekaterih bremen na daljše obroke, kar naj zmanjša obseg obtoka, ter poleg tega omenil tudi huda državna bremena za dopolnitev cen na kmetstvu.

Drugo veličastno stran junaštva so napisali legionarji istega bataljona, ki so stražili most čez Ponor in so bili odrezani v majhni hiši, ki je bila skoraj vsa pod snegom. Sprito izredno kočljivega položaja in ob težkih okoliščinah nekaterih od njih, ki so že kazali znake zmurznjenja, in ker so pogrešali hrane in streliva, se je patrulja nekaj legionarjev ponudila, da vzpostavijo spet zvezo z bataljonom. Pri tem svojem opravilu jih je po srditem boju ujela tolpa partizanov. Nekaj mesecev pozneje, ko je bilo mogoče posadko rešiti, je bilo tudi mogoče spoznati, da so se vojaki junaško borili do zadnje ročne bombe in do zadnjega naboja. Ko je strelivo pošlo, so z naskokom na nož skušali zabiti klin v sovražnikove postojanke. Ker jih je bilo premalo, niso mogli uiti svoji usodi. Očividci pripovedujejo, da so se legionarji nadvse ponosno vedli pred partizani, ki so zama poskušali z vsemi mogočimi grožnjami, da bi jih prisilili, da bi se odpovedali svoji prisegi. Dvojni sovražnik, zima in uporniki, je našel skvadristične legionarje telesno, zlasti pa še duševno močne, legionarje, ki kažejo naravnost čudovito žilavost in hrabrost.

Centurion Dino Guidotti iz bataljona »Emiliano« je padel po besnečem boju na čelu svojega oddelka. Skvadristični podpoveljnik Lino Damiani iz bataljona »Vespre«, prostovoljec v dveh vojnah, je skrival rano, ki jo je bil dobil pri nekem prejšnjem spopadu, in je prošil, da bi se smel udeležiti novega bojnega nastopa, v katerem je potem zdržal naskok z izredno resnostjo in močnim preizkušnim nevarnosti. Smrtno zadet je izrazil svojemu poveljniku čete eno samo obžalovanje: da ni mogel dati več domovini in Duceju.

Izbrana Črna srcaja Rosario Palermo iz Enne, poveljnik topa za naskok, je usmeril ogenj svojega orožja proti upornikom z očividnim uspehom. Hudo ranjen v spodnji del telesa je še dalje opravljal svojo nalogo. Tudi ko je bil že ves izčrpan in mu je oteklo mnogo krvi, je odklonil zamenjavo in pripravil neko strojniško gnezdo do tega, da je umolknilo. V tem težkem stanju je izrazil eno samo ponosno misel: da je služil do smrti stvari fašistične revolucije.

Črna srcaja Giuseppe Costarelli, tudi on iz bataljona »Vespre« in prostovoljec v treh vojnah ter pobabljenec, je, potem ko mu je levo roko razmesarila bomba, ki je eksplodirala, tudi še vztrajal v boju in bodril s svojo besedo stare tovarše. Ko je bil še drugič zadet, se je zgrudil na orožje, a še vedno je zbral toliko moči, da je vstal in na ves glas zakričal: »Živela Italija! Živel Duce! Iz teh vzklikov se vidi, kakšni so vsi fašisti. Ves italijanski narod se bo lahko kaj kmalu veselil ob prizoru vere in ponosa, ki ga nudi. Med njimi je nekaj naj-

tijskem, prehranjevalnem in industrijskem področju. Potem se je dotaknil državne podpore v proizvodnji in udeležbe države v glavni družbi in podjetij. Nato je podal nekaj primerjav o stanju in višini notranjega državnega dolga z dne 31. marca t. l. in predvidno višino dne 30. junija t. l.

Končno je podal podatke o gibanju vlog v poštini hranilnicah ter v denarnih zavodih. To so važni viri za financiranje državnih potreb, ki kažejo izrazito izboljšanje položaja glede depozitov.

Glede novega fiskalnega režima delnic je minister z ozirom na pripombe prejšnjih govornikov navedel podatke in primerjave z resničnim obsegom in potekom delniškega trga z ozirom na novo disciplino. Glede borz je povedal senatu, da je navzlic zadnjim dogodkom višina državnih delnic pokazala znatno trdnost.

Zadnji del ministrovega poročila je bil posvečen javnim posojilom, ki so nujno potrebna za nadaljevanje tako dolge in odločne vojne in predstavljajo popolno vzajemnost med državo in tistimi, ki imajo svoje hranilne vloge. Država potrebuje ljudi, ki imajo takšne vloge, da bi mogla nadaljevati in dobiti vojno, a tudi ljudje s hranilnimi vlogami potrebujejo državo, da zaščitijo svoje prihranke in svoje premoženje. Italijanska država je in bo vedno častno izpolnjevala svoje obveznosti do prihrankov svojih državljanov. Toda če bi ljudje s hranilnimi vlogami mislili, da ne smejo zapupati v državo, potem ne bi bilo sile, ki bi mogla omejiti denarno poplavo. Tisti, ki imajo prihranke, ne bi imeli nobenega sredstva za svojo obrambo; s tem da bi zmanjšali denarno odporno silo države, bi spravljali v nevarnost vrednost lastnih prihrankov.

Ob zaključku govora je finančni minister omenil, da mu je Duce, kateremu je poročal o bližnjem posojilu, dal nalogo, naj obnovi odločno zahtevo države, da ne bodo samo pri vojnih stroških enako morali sodelovati bogati državljani, zlasti tisti, ki so obogateli zaradi vojne, temveč da bo po končani vojni zasebno bogastvo, ki izvira iz državnih obveznic in ki se ni okoristilo z vojnimi razmerami, dobilo pravično zaščito nasproti bogastvu, izvirajočemu iz drugega premoženja.

Fašistična vlada bo tudi na tem polju izvedla delo popolne socialne pravičnosti.

Govoru so navzočni sledili z živim zanimanjem ter ga sprejeli s toplim odobravanjem.

Vesti 21. maja

Pri zadnjih bojih v Burmi so Angleži izgubili dve diviziji in osem brigad s skupnim številom 40.000 mož.

Japonska letala so z uspehom bombardirala nasprotnikove postojanke v Liang Sciangu v pokrajini Cen Yuan in povzročila več požarov. Vsa letala so se srečno povrnila.

Zaradi železniške nesreče na progi med Bengalu in Nagurom v Indiji je izgubilo življenje 14 oseb, okoli 40 pa jih je bilo ranjenih.

V Budimpešti je prispel načelnik bolgarskega glavnega stana Lukaš, da vrne obisk madžarskemu načelniku glavnega stana, ki je bil lansko leto v Soliji.

Na Danskem se je temperatura znižala in so zabeležili v pretekli noči na Jutlandu in Seladiru 4 stopinje pod ničlo.

Švedski izdelali nov tip letala pod imenom »B 18«, ki ima tri moze posadke in širok razgled med poletom, opremljen pa je z najmodernejšim orožjem.

Angleški tajnik za Indijo je dejal, da je bilo v preteklem mesecu zaradi protiangliških demonstracij v Indiji zaprtih 34.895 oseb, nadaljnjih 11.623 pa je bilo pridržanih zaradi varnosti.

Poluradno poročajo iz Varšave, da je bilo pri terorističnem letalskem napadu na Varšavo 149 oseb ubitih, 118 hudo ranjenih, 105 lahko ranjenih, 17 pogrešanih, 889 oseb pa je ostalo brez strehe.

Nangkingška generala Panepinghau in Sunthien sta skupno z glavnim poveljnikom nangkingškega glavnega stana poslala častnikom in vojakom čungkingške vojske poslanico in jih pozvala, naj se pridružijo kitajski narodni vojski.

Španski poslanik v Washingtonu Cardena je prispel v Madrid.

Angleška propaganda vedno govori o nekem novem orožju proti podmornicam. Nemški vojaški govornik v nemškem propagandnem ministrstvu pa je izjavil, da doslej ni bil zanašen noben viden uspeh, ki bi vsaj od daleč potrdil te vesti.

mlajših, ki so hoteli nadomestiti padlega očeta ali ga spremljati na vojno področje. Ti so se junaško borili v vrstah veteranov ter potrdili svetlo izročilo italijanskega prostovoljstva.

17 letni Aldo Pancrazio iz Nizze, ki se je vrnil v domovino iz Francije, ter Oscar Lucangelo iz Tevere sta žrtvovala svojo mladost. Njun poslednji krik, njuna poslednja prošnja je bila: za Vas, Duce! Očete so se borili ob strani svojih sinov. Sinovi so bili vredni svojih očetov. Skvadristična družina je obnovila v svojem najvišjem sožitju, prekrvavena po visoki vzgoji in svetlem zgledu skupnega zagona, kreposti našega naroda, ki jih nihče ne more posnemati. In to je tisto prvenstvo, ki nam ga mora vsak na svetu priznati.

To moje kratko poročilo naj Vas, Duce, prepriča, da so vsi skvadristi v legendarnih vrstah. Naši stražarji so se borili z vso dušo in so zbuiali občudovanje v vseh trenutkih in z vsemi silami, da bi s svojim brezdomskim vojskovanjem in brezmejnimi žrtvami izpričali svojo mistično naravo neizprosni borec fašistične revolucije. — Načelnik glavnega stana prostovoljske milice Galbiati.

Ljubljanska drama:

Gabriele D'Annunzio: Jorijeva hči

V Ljubljani, dne 21. maja.

Gabriele D'Annunzio (1863—1938) je v vsem svojem življenju in udejstvovanju izrazil primer skrajnostnega človeka. Bil je hkrati pesnik in vojak, oboje enako goreče in iskreno. Kot vojak je bil ranjen, a je vendar — na pol slep — v svetovni vojski reševal to stran Adriatika Italiji. Bil je fašist iz dna srca ter kot tak veliko storil, zato ga tudi fašizem časti za svojega prvega vzornika.

V svojem pisateljskem ustvarjanju je predvsem pesnik in kot pesnik pravi otrok svoje dobe, ki se je za vsako ceno hotela otresti zgledov iz preteklosti ter si priboriti nov slog. Tako je nihala med romantiko in realizmom, med naturalizmom in simbolizmom, v vsakem pa poskušala najti najmočnejših izrazov in prvin. Bolj kot kateri koli drug pesnik te dobe — pri nas je v istem času ustvarjala moderna — pomenja Gabriele D'Annunzio skupek najraznovrstnejših in navadnemu zemljanu nezdržljivih prvin. Saj se v njegovih delih prepletajo sanje in resničnost, stvarnost in domišljija, grobi naturalizem in pesniška simbolika, telo in duša, nadčlovek in polbog, umrljivost in večnost, pobožnost in bolna misli, krščanstvo in poganstvo v tako nerazrešljivo tkivo, da je vse to moglo samo v rokah močnega izraznika še prepričljivo vplivati na dojemalca. Posebno draga D'Annunziovemu pesniškemu prvinu pa je nietschejski nadčlovek, ki ga zna oblikovati v vseh mogočih inačicah in do vseh skrajnosti navzgor.

Jorijeva hči, pastirska tragedija v treh dejanjih, ni na glasu samo kot najboljša D'Annunzиеva drama, ampak je hkrati zelo značilen otrok svojega četa. Pesnik je poskušal iz zadnjega abrucovskega vaščana napraviti junaka, ki živi brez svoje tragične krivde, gnan samo po slepi usodi. Prikazal nam je Lazarjevo hišo, zvesto spoštuječo in čuvajočo vsa očeta izročila, v katero med sklepanjem poroke plane pred preganjalci Mila, hči čarovnika Jorija. Pretrga poročni hišni obred ter s svojo navzočnostjo priključuje preklestvo na dom. Aligi, Lazarjev sin, že misli pogrniti Jorijevo hčer iz hiše, toda prikaže se mu angel. Zato pozabi na svojo nevesto Viendo ter se zagleda v Milo. Reši jo razuzdanih preganjalcev ter odide za njo. V planinah, kjer se pasejo Aligijeve črede, se srečata in doživita mlado ljubezen. Za sinom pa pride v planino tudi oče Lazar, ki ga je prav tako opojilo Milino telo. V navalu strasti jo hoče osvojiti, toda sin ga pri tem ubije. S tem je preklestvo, ki ga je priključila Jorijeva hči, dopolnjeno. Aligi je po prastarih postavah obsojen na smrt. Ze mu hočejo vaščani odsekati ubijalsko desnico, tedaj pa plane mednje Jorijeva hči ter jih prepriča, da je Aligi nedolžen in da je ona sama ubijalka. Množica jo tuleč vrže na grmado.

Ta snovni in vsebinski pregled je vse preveč enoten, da bi mogel vsaj nekoliko prikazati vso neskončno različnost prvin, ki se tudi v tem D'Annunzиеvem delu križajo in prepletajo, bijejo in izključujejo, pa se jih pesnik vendar ne ustraši in jih s svojo ustvarjalno silo uklene v celoto. Ni prikazan boj med vernostjo in usodo, folklornimi kmečkimi običaji in pesnikovim iskanjem v nenavadnost, med svetlim pismom in novim poganstvom, med mesom in dušo, prividom in resničnostjo, med nadčlovekom in Bogom, kar je mogoče za pesnika značilnejše od same snovi in vsebine.

Spričo vsega tega je režiser tako mnogostrana dela postavil pred težko nalogo. Milan Skrbinšek jo je rešil zelo dobro ter neštetim pojmovanjem in razlaganjem te drame pridružil novo. Čudovito se mu je posrečilo ohranitev vseh nasprotujočih si prvin; s tem se je spoštljivo uklonil pisatelju in pokazal njegovo umetnost v neizkrivljeni podobi, hkrati pa nam tudi pripomogel do umevanja teh skrajnosti. Tu in tam bi si resda želeli, da bi se režiser malo manj suženjsko uklanjal dramatik ter pokazal vsaj glede krščanskih elementov v delu samem malo več pazljivosti, da jih ne bi prehudo mešal in zamenjaval s poganškimi, a mogoče je bilo tudi to potrebno, da nam je še živje prikazal vso silno neurejenost in čudasko iskanost pisatelja.

Ni lažjih nalog-niso imeli posamezni igralci. Vladimir Skrbinšek je z Aligijem postavil močno igralno podobo. Posrečilo se mu je, da je v vili v svojega junaka res nadčloveško tragično veličino, ki je prepričevala do konca. Namesto v mistično usodnost zasanjanega pastirja, kakor si ga je mogoče zamisliti pesnik, nam je prikazal heroja, za kar pa mu je prav zaradi drugačne pisateljeve zamisli kdaj pa kdaj zmanjkalo tal. Vendar je vse take trenutke skoraj neopazno prekril s svojo močno in osvajačo igro. Jorijevo hčer je ustvarila Boltar-Ukmarjeva. To je nedvomno vloga, kakršnih je malo. Vse odtene ženske duše skriva v sebi, od najtišje in najlepše ljubezni, ki se v sreči použiva za ljubeza, do najbolj divje groze in žrtvovanja. Glasovno in mimično mora biti neizpranigla igralka, da more posredovati vso tragiko in hkrati mikavno privlačnost Jorijeve hčere. Boltar-Ukmarjeva je izpolnila vsa pričakovanja, pokazala pa še novih sposobnosti velike umetnice.

Vse telo ji je bil živ in poslušen organizem, ki je zvesto drugoval glasu ter mu v ritmični ubranosti in pesni razgibanosti pomagal do neslutene izrazja. Tu in tam bi si mogoče pri izreki želeli malo večje sproščenosti kakor tudi pri drugih igralcih, vendar je tudi izbrani temni glas po svoje pomagal za ustvaritev grozotnosti in skrivnostne usodnosti. Mnenja sem, da je malo igralok, ki bi moglo tako umetniško popolno in polno prikazati Jorijevo hčer, kakor jo je Boltar-Ukmarjeva. Marija Vera je igrala Aligijevo mater Candio. Pospremila jo je skozi vse duševne preobrate s tenkočutnim smislom za herojsko materinstvo in kot stražarko očetnih izročil. Posebno v prvem dejanju je bila tako močna, da je kljub pičlemu besedilu lahko otvora prostor ter vodila vso igro. V zadnjem dejanju pa je bila v svoji blaznosti pretresljiva, grozna in kljub izredno tveganim besedilom prepričevalna. Njenega moža Lazarja je podal Levar. Zaradi svoje nasilne robustnosti je v pesnikovi zamisli preveč enostranski in neizrpan, vendar se je Levarju posrečilo, da je s svojo igro skoraj dočela zabrisal to dramatično pomanjkljivost ter nam pokazal življenjsko polno prisposodbo telesnosti in nasilja. Čudovita je bila Levarjeva v vlogi Aligijeve sestre Ornelle. Tudi v zadržani bridkosti, grozi in žalosti je bila velika in močna, čeprav je prav ta vloga pokazala, koliko sproščenejša je lahko v mladostni razigranosti in veselju. Tudi druge vloge so bile zgledno zasledene in igrane. Tako nam je starko zelenjarko podala Nablocka, prvega žanjca Brezigar, prvo žalovalko P. Juvanova. Manj je ugajal Kozma, svetnik s hriba, ki ga je igral P. Kovič. Ni namreč mogel ujeti vse mistične pridvignjenosti, ki jo je dramatik vili tej vlogi. Prav tako Bratina kot Femo di Nerfa ni in ni mogel iz svoje kože in svojih ogledanih, skoraj že cirkuških kretnj. Precej boljši je bil Peček kot Jona di Midia, vendar tudi ta ni dosegal avtorjeve zamisli. Številni je zbor, ki je bil v prvem dejanju preveč nerazgiban, posebno ženske; žanji so bili sicer razgibani, a vendar režijsko neprepričljivi. V zadnjem dejanju so bili zbori sicer veliko boljši, vendar se jim je poznalo, da so se premalo skupno vadili. Zato so bili glasovno kakor tudi v kretnjah neuglašeni ter spričo tega neizraziti ne nepovedni. Edino žalovalke so bile res sijajne.

Inscenator, ki ni imenovan, je imel v glavnem dobre zamisli in srečno roko, le v drugem dejanju sta bili stranski kulisi preveč neustrežni in podeželsko zaslini. Sicer pa se mu je posrečilo ustvariti tudi krajevno občutje in polnost.

Zelo lep je Gradnikov prevod, ki se ponekod mirno meri s poletom in silo Zupančičevih prevodov. Živ je, povern in jasen, hkrati pa barvit in sočen, bleščeč in pojoč. Le tu in tam se mi je zdelo, da je spričo stihov nekoliko monoton.

—om—

S štajerskega

Neizprosni boj proti komunističnim banditom. Mariborski dnevnik prinaša 19. maja uvodnik pod naslovom »Umor na ukaz«. Članek je napisal inž. Siegfried Tremli, ki obravnava splošno katinsko grozodajstvo in nato prehaja na izrodke komunizma na Spodnjem Štajerskem, ki so se pojavili po 22. juniju 1941. Članek pravi, da so se tedaj pojavili komunisti v najrazličnejših delih bivše Jugoslavije, kjer so poskušali motiti red z ropi in umori. Odmevi tega početja so se pojavili tudi v nekaterih delih Spodnje Štajerske. Ker so že takoj sploščka bili storjeni vsi potrebni ukrepi in ker se je spodnještajersko prebivalstvo vedlo neoporečno pod jasnim vodstvom štajerske domovinske zveze, je bilo vplivno območje teh komunističnih banditov krajevno omejeno na le nekaj odsekov. Poskus banditov, skriti se za nekakšno obovobodilno fronto in tako zapeljati prebivalstvo se je popolnoma ponesrečil. Danes tudi najširša javnost jasno ve, da so tako imenovani »partizani«, pristaši tako imenovane »osvobodilne fronte«, navadni komunistični morilci, ki ubogajo le povelja iz Moskve z namenom, da bi tudi tu uvedli judovsko-boljševistični sistem, ki je že milijonom prinesel strašno smrt. Nato člankar navaja listino, ki je bila odkrita in ki vnovič gorje trditve potrjuje. Je to zaupno povelje poveljstva dolomitskega odreda št. 416 z dne 3. februarja 1943, ki ga je poslal politični komisar v štabu I. bataljona »Ljube Serecjeraj«. V tem povelju naroča politični komisar Fric Novak, naj se ustanovijo komisije za izpraševanje partizanov in naj se vsi tisti, ki ne vedo nič o zgodovini komunizma in zato nimajo zanimanja, likvidirajo. Likvidacija pa naj se izvrši tajno. Člankar poudarja, da iz tega povelja jasno izhaja, da je vodstvo banditov čisto komunistično in da se opravlja »likvidacija«, t. j. pobijanje prebivalstva, ki komunisti ni naklonjeno, kar na ukaz. Pisec navaja dalje, da je bil fotografski posnetek tega bolj-

HENRIK SIENKIEWICZ

ROMAN V SLIKAH

389
Vse te misli so se mu podile po izmučeni glavi. A verniki so se stiskali okoli njega in prosili:

»Reši se, učenik, in pope-lji nas iz oblasti pošasti! Gos-pod ti je zapovedal pasti Njegove ovce. Tu jih skoraj ni več. Torej pojdi tja, kjer jih je še zadost in te čakajo. Ti si temelj Cerkve božje! Naj umremo mi, a ti ne dovoli, da bi Antikrist zmagal nad na-mestnikom božjim! Ne vračaj se sem, dokler ne bo Gospod strl tistega, ki je prelin ne-dolžno kri! Glej naše solze!»

390
Ob zori prihodnjega dne sta dve temni postavi stopali po Apijski cesti proti Campa-niji. Bila sta Nazarij in Peter, ki je zapuščal Rim in svoje vernike.

Nebo na vzhodu je začelo dobivati škrlatno barvo. Drevje s srebrnim listjem, bele vile in loki vodovodov, ki so tekli čez raven proti mestu, so se počasi izvijali iz jutranje teme. Cesta je bila prazna in topot cokelj, ki sta jih nosila popotnika, je odmeval po tišini.

ševiškega zločinskega ukaza objavljen v brošuri, ki je izšla v Ljubljani pod naslovom »V znamenju Osvobodilne fronte« in dostavlja, da je tudi štajerski tehnik objavil ta fotografski posnetek in da so bile te slike izobešene tudi v različnih razstavnih omarah. Pisec nadaljuje, da se zato noben pošten človek ne more družiti s temi temnimi elementi, ki ropajo in morijo iz Moskve. Končno pisec pravi, da je bila na Spodnjem Štajerskem že cela vrsta takih bolj-ševiških plačancev uničena in da ostane tudi za vnaprejšje geslo za nadaljnje delo: dokončno in neoporečno uničenje slehernega bandita, ki se skriva v kakršnem koli kotičku lepe Spodnje Štajerske.

Smrtna kosa. V Mariboru so umrli 62 letni gostilničar in lastnik hotela Maksimilijan Plavec, vodja krajevne skupine Maribor I, Adolf Blažič v Zagorju je umrl upokojeni ravnatelj konzuma Melhior Cobal, v Slov. Bistrici je umrla 2 in pol letna Inge Neuholz, v bojih na kubanskem mostišču je padel narednik v polku gorskih lovcev Albert Riedenauer, doma

iz Spodnjega Štajerskega. V Ptujju je umrl 64 letni Janez Benedikt, v Budinji 63 letni Tomaž Horvat. V Štutkih 83 letni Janez Lenart, pri Sv. Mariji na Gori 75 letni Janez Pislak, pri Sv. Tomažu pri Ormožu 27 letni Konrad Leskovar.

Tečaj brambovskih voditeljev v Gornjem gradu. Drugo soboto in nedeljo v maju je bil v Gornjem gradu tečaj brambovskih voditeljev. Vsega skupaj se je udeležilo zborovanj 72 voditeljev, ki so soboto posvetili politični izobražbi, v nedeljo pa so imeli strelne vaje. Godba, ki je prišla iz Celja, je v nedeljo dopoldne priredila javen koncert, ki ga je še ponovila v nedeljo popoldne.

Hude nesreče. 26 letni premikač Friderik Mlakar iz Studencev pri Mariboru je po nesreči zašel z roko med odbijača tovornih vagonov. Z zdrobljeno desnico in zmečkan roko so ga prepeljali v bolnišnico. — Kmet Jakob Mlinarič iz Obreša pri Središču ob Dravi je za-gal na cirkularni drva in mu je pri tem ve-lika trska z vso silo odletela v desno oko. Zdravi se na kliniki v Gradcu.

Kolumb odkriva Ameriko

Uvod.*

Takoj po osvojitvi Granade, ki je bila zadnja trdnjava islama v Španiji, sta kraljica Izabela in kralj Ferdinand poverila dvornemu svetu nalogo, naj prerečeta načrt za morski plovni pohod na Vzhod po poti skozi zapad, katerega je bil pred šestimi ali osmimi leti predložil Kristof Kolumb. Delo je bilo v približno treh mesecih končano: 17. aprila l. 1492 sta kralj Ferdinand in kraljica Izabela izročila Kolumbu pismo s svojim pristankom, 30. istega meseca pa sta mu izročila pooblastilno pismo, s katerim sta mu podelila zaprosene časti in oblast, zraven pa tudi druge listine, v katerih sta dala primerna navodila za naglo izvedbo priprav za to čezmorsko odpravo.

Kolumbove velike zamisli niso naletele le na mal odpor. Tako se je pojavil nek prelät in se skliceval na avtoriteto svetega Avguščina, ki je trdil, da sploh ne obstajajo skrajnostni zemeljski tečaji. Toda nek drug italijanski prelät, po imenu Anton Geraldini, je razlagal, da je bil sv. Avguščin velik po učenosti, v kozmograliji pa bolj malo doma, kajti že Portugalci so prispeli do drugega konca zemeljske polkrogle. Četudi bi se pojavile še druge ovire in nasprotovanja, vendar ne bi imela vpliva na končno odločitev dvornega sveta, kajti Kolumb je sklenil s svojim življenjem potrditi resničnost svojih lastnih navedb.

Tudi denarno stran odprave so hitro uredili. Računali so stroške na dva milijona marevedisov — nič več kakor današnjih 500.000 lir. Kolumb in njegovi genovski in florentinski prijatelji

so podpisali takoj polovico tega zneska. Ostanek sta prispevala kralj in kraljica. Ker pa je bila kastilska dvorna blagajna prazna in vladarska dvojica ni imela niti za četrtino potrebnega denarja, se je dvor obrnil na Luisa Santangela in Franciška Pinelija, svoja dvorna zakladnika in posojevalca. Zapis o tem posojilu je bil najden v knjigah državne blagajne. Pineli je bil Genovežan. Tako so bile tri četrtine potrebnega denarja za odpravo, ki je prinesla Španiji svetovni imperij, italijanskega izvora.

Teže je bilo s pogodbo o časteh in plačilu, ki naj bi jih prejel Kolumb po končanem uspehu. Tu se je pojavila ošabnost in sovraštvo španskega velikašva do tujcev. Nihče ni bil proti temu, da se mu podeli naslov admirala ali stalnega upravitelja zemelj, ki jih bo odkril in zavojeval, toda kako je mogoče njemu, preprostežu in tujcu darovati naslov »don«, s katerim bi imel pravico vstopiti v vrste velikašev? In kako neki bi mu mogli dati naslov podkralja, ko pa tega pojma v Kastiliji niso poznali. Tolikšna je bila v Kolumbu zavest o velikem pomenu odprave, da ni prenehal s pogajanjmi, čeprav je videl, da mu odrekajo tisto, za kar je bil pripravljen, da je zaslužil. In končno sta bila kralj in kraljica tista, ki sta popustila in mu poslala naproti odposlanca, da bi ga pripeljal na kraljevski dvor v Granado, kjer sta mu dala popolno zadoščenje. 12. maja 1492 je Kristof Kolumb, ki je bil medtem imenovan za kapitana kastilske vojske, odpotoval v pristanišče Palos.

Ime tega kraja pa je v zvezi z neprijetnim doživljanjem. Veliki Genovežan je prišel v Palos, od tam pa v bližnji samostan Rabida, držeč za roko sinčka Diega, in potrkal na vrata malega in tihega poslopja. Samostanskega brata, ki mu je odprl, je Kolumb poprosil za kruh in vodo za dečka. In menih, ki je bil dober in skrben, je vprašal popotnika, ki je v njem spoznal

tujca, kdo je, kaj išče in kam gre. Tedaj pa je Kolumb povedal svojo zgodbo: da je daroval Španiji in vsenu krščanskemu svetu dragocen dar, ki ga nihče neče pravilno ceniti. Vsi so brili iz njega le norec in mu hoteli ukrasti njegovo skrivnost. In končno odhaja, razočaran in obupan v Francijo, da bi tamkajšnjemu kralju dal na razpolago neizmeren zaklad, ki ga je imel. Pater Ivan Perez, predstojnik samostana, se je usmili tujca in ga pregovarjal večkrat, naj ne gre drugam, temveč naj se ustavi v tem mirnem zavetju. Ne bi rad, da bi bila Španija oropana sreče, ki se je ponujala. Pisal da bo kraljici in stopil sam v Granado, če bo potrebno. Naj le potrpi in počaka v zaupanju. Bo že Bog poskrbel zanj. In tedaj se je dogodilo čudo: Kraljica Izabela Kastilska je uslišala ponižno prošnjo skromnega patra, mu pisala in ga povabila, naj se zgasi pri njej.

Cez kratek čas se je vsa zadevščina ugodno rešila. Nahajamo se v kraljestvu, ne zgodovinskem, temveč v kraljestvu bajke, ki je nastala zavoljo napačnega razlaganja nekega razpravnega pričevanja, ki ga je v zmedeni obliki in kasno podal nek zdravnik iz Palosa in katero so oledšavali in izrabljali v razne namene in katero je kritika, ki je razlagala Kolumbov načrt, upoštevala kot visoko znanstveno, zraven pa popolnoma zanemarila stvarnost življenja. Kako si je mogoče misliti, da je kastilski dvor smatral za primerno, da je sprejel predrzni Kolumbov načrt, ne da bi pri tem mislil na politične posledice? Kako si je mogoče misliti, da je dvor, ki je skupaj z več takratnimi vplivnimi osebnostmi dolga leta odklanjal ta načrt, taisti načrt nenadoma sprejel na podlagi prošnje skromnega patra, ki je živel v enem najzapuščenejših in tiholetnih franciskanskih samostanov v Andaluziji? Ako primerjamo zavzetje Granade z odločitvijo kraljevske dvojice, da Kolumbu poveri pomorsko armado za izvedbo njegove zamisli, potem je Kolumb tisti, ki nam daje ključ do resnice.